

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання народознавства в школі

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 (за предметними спеціальностями)
Спеціалізація 014.3 Історія
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від “1” вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика викладання народознавства в школі
Викладач (-і)	Боян-Гладка С.П.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
E-mail викладача	svitlana.boyan-gladka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять, 60 годин самостійна робота
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації щовівторка після занять з 14.00 до 15.00 в 619.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна “Методика викладання народознавства в школі” є вибірковою і має важливе значення для розуміння бакалавром народознавства в шкільному курсі. Сучасна реформа середньої освіти та тенденція до створення національного виховання вимагають змін у підготовці вчителів історії. Залучення школярів до народних джерел повинно починатися зі шкільного віку через використання досвіду народної педагогіки, зміст і засоби якої мають яскраве національне забарвлення, відповідають національному виховному ідеалу, мають історичну і культурну цінність. У цьому процесі велика роль покладається на вчителів історії, які покликані створювати умови для повноцінного розвитку особистості, прилучення до духовної і матеріальної спадщини українського народу. Вони повинні бути обізнані як зі змістом ознайомлення учнів з рідним краєм, національною культурою, традиціями, звичаями, так і озброєні методами і прийомами цієї роботи.</p> <p>Навчальний курс «Методика викладання народознавства в школі» синтезує в собі науково-теоретичні і конструктивно-технічні знання з перевагою останніх. Це знання про те, як треба планувати навчально-виховний процес, як працювати над змістом навчального матеріалу,</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета викладання дисципліни – засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 Середня освіта (Історія) з курсу вільного вибору студента «Методика викладання народознавства в школі»; навчити майбутніх учителів проводити якісні уроки, позакласні заняття, здійснювати пошуково-дослідницьку й експедиційну народознавчу роботу з учнями загальноосвітньої школи; розширення та поглиблення знань студентів про теоретико-методологічні основи українського народознавства, основні напрямки ознайомлення школярів з українським народознавством; висвітлення концептуальних засад розробки змісту шкільного народознавства, особливостей методики його викладання, зв'язків з суміжними навчальними предметами, педагогічних функцій; ознайомлення з положеннями щодо оволодіння знаннями з народознавства та народознавства, розумінням закономірностей формування знань, умінь і навичок школярів у галузі народознавства, прийомами підвищення виховного впливу народознавства на особистість учня, творчого мислення, пізнавальної самостійності, активності як важливих компонентів у розвитку особистості.</p> <p>Завдання курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – формування у студентів системи теоретичних, методичних знань про теоретичні основи народознавства, своєрідність і самобутність виховного досвіду народу; специфіку народознавчої роботи зі школярами; – формування умінь застосування методів, прийомів, форм проведення роботи з народознавства в українській школі; – оволодіння методикою проведення роботи з народознавства в шкільній освіті; – оволодіння вербальними і невербальними формами вивченого матеріалу різного; – забезпечення майбутніх вчителів історії необхідними вміннями використання традиційних народних 	

засобів виховання в сучасних умовах суспільного і родинного виховання;

- застосування набутих знань, вмінь і навичок при виконанні;
- збагатити словник майбутніх педагогів народознавчими поняттями, народною термінологією, образними виразами;
- прищепити практичні вміння й навички роботи з учнями у галузі народознавства;
- навчити майбутніх педагогів складати сценарії національних свят;
- ознайомити студентів з передовим педагогічним досвідом народознавчої практики в українській школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: теоретичні і практичні основи методики викладання народознавства, орієнтуватися на їх сучасні досягнення; знати та володіти навичками забезпечення охорони життя та здоров'я під час навчально-виховного процесу; термінологію з народознавства; зміст і завдання народознавчої роботи з учнями на уроках; **вміти**: брати участь у командній роботі, застосовувати оптимальну стратегію діяльності і приймати обґрунтовані рішення у складних і часом непередбачуваних професійних і життєвих ситуаціях, що потребує застосування нових підходів і прогнозування, усвідомлення власної відповідальності; здатність діяти на основі сформованих ціннісних орієнтирів; з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, усвідомлювати рівні можливості кожного члена суспільства та педагогічного й учнівського колективів, враховувати гендерний підхід, проводити громадянсько-патріотичне виховання; самостійно організовувати освітній процес із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, вибираючи продуктивні методи, прийоми, форми та засоби навчання;

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що потребують інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії і суспільствознавчих предметів у навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів професійно спрямованих наук і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні і на практиці.

ЗК 5. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію в загальноосвітньому процесі, працювати в команді з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного мультикультурного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 8. Здатність забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

Фахові компетентності:

ФК 9. Здатність самостійно організовувати навчально-виховний процес, добирати ефективні методи, прийоми, форми і засоби навчання, спрямовані на розвиток вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також дотримуватися вимог безпеки життєдіяльності всіх учасників освітнього процесу.

ФК 13. Здатність до оволодіння базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності студентів до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ФК 14. Здатність проводити гурткову, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу, туристично-краєзнавчу роботу.

ФК 17. Здатність формувати історичну свідомість, національну пам'ять, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді. ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства, виховувати

правову свідомість та культуру в учасників освітнього процесу.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Володіти ґрунтовними знаннями з вітчизняної і всесвітньої історії, необхідними для роботи в навчальних закладах середньої освіти.

ПРН 9. Розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал у вербальній і невербальній формах різного обсягу й складності, дотримуючись норм української літературної норми і вимог до написання наукових та навчальних текстів.

ПРН 14. Організувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу, туристично-краєзнавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини з навчальною, науковою і просвітницькою 10 метою

ПРН 17. Знати культурну спадщину українського народу в контексті світової культури, поважати різноманіття та мультикультурність світу; керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 18. Оцінювати, пояснювати та аналізувати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні та світі, освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7-й семестр	014 «Середня освіта (Історія)»	4-й курс	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

№	Тема	Кількість годин			Завдання
		лекції	семінари	самостійна робота	
1.	Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні основи народознавства. Історико-теоретичні основи народної педагогіки.	2		6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
2	Тема 2. Зміст і структура шкільного народознавства. Принципи навчання Українського народознавства в школі	2		6	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної

					роботи.
3	Тема 3. Корекція навчальної програми та розробка календарно-тематичного плану з народознавства в школі	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
4	Тема 4. Основні методи та прийоми навчання народознавства в школі	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
5	Тема 5. Урок народознавства та його специфіка	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
6	Тема 6. Типологія уроків народознавства	2	2	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
7	Тема 7. Шкільний кабінет народознавства. Наочність і технічні засоби навчання на уроках народознавства		4	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
8	Тема 8. Методика організації пошукової Народознавчої роботи в загальноосвітній школі		4	8	Тести, контрольні запитання, завдання для індивідуальної роботи, завдання для самостійної роботи.
9	Тема 9. Позакласна робота з народознавства		2		Завдання для індивідуальної роботи (есе,

				презентація)
Всього	12	18	60	

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу.

Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали.

Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 30 балів), балу за індивідуальну роботу (10 балів), балу за лабораторну роботу (10 балів) і бал за контрольну роботу (50 балів) та в сукупності складає максимально 100 балів.

Вид контролю	Поточний контроль	Індивідуальна робота (термінологія, захист двох статей, опитування респондентів тощо)	Лабораторна робота (методична розробка плану-конспекту уроку з народознавства, народознавчого гуртка, виховної години та їх проведення)	Контрольна робота	Підсумкова оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів, яку може набрати студент	30	10	10	50	100

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно», 4 – «добре», 3 – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

З навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3) : 3 = 3,66667 \approx 3,67$.

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 30 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт 4, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття 3,67, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \approx 15$ балів);

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконані індивідуальні (термінологія, захист двох наукових статей з проблем методики викладання народознавства в школі, опитування респондентів в населеному пункті з тематики духовної культури) завдання;

	<p>Бал за лабораторну роботу (максимально 10 балів) – методична розробка студентом плану-конспекту уроку, народознавчого гуртка і виховної години з народознавства та їх проведення в мультимедійному кабінеті в групі;</p> <p>Бал за контрольну роботу (максимально 50 балів). Написання підсумкової контрольної роботи, яка оцінюється в 50 балів.</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Написання письмової тестової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з дисципліни.</p> <p>Контрольна робота включає: 50 тестових питань (по 1 балу за кожне питання).</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставляння балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.</p> <p>Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем.</p> <p>При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.</p> <p>Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; - визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; - виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; - стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні. <p>Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - детальний усний аналіз поставлених питань; - вибіркове усне опитування «з місця»; - дискусійне обговорення питань; - індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань; - фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв; - письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.
<p>Самостійна робота та індивідуальне завдання</p>	<p>Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Метою самостійної роботи є вдосконалення навичок і вміння працювати з науковою літературою та джерелами. Для засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу передбачено усний захист історіографічного джерела із рекомендованої літератури курсу (на вибір студента).</p> <p>Індивідуальне завдання – підготовка пакету завдань.</p> <p style="text-align: center;">ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ</p>

	<p>I. Захист монографії (на вибір студента з переліку рекомендованої літератури до курсу)</p> <p>II. Календарно-тематичне планування. Для кожного студента окремий клас.</p> <p>III. Підготувати навчальну програму з "Українського народознавства" для 5-11 класів ЗОШ. Для кожного студента окремий клас.</p> <p>IV. Розробка запитальника студентом на довільну народознавчу тему.</p> <p>V. Опитування респондентів у населеному пункті студента.</p> <p>VI. Розробка плану-конспекту уроку з українського народознавства на вибір.</p> <p>VII. Розробка факультативного заняття (або гуртка).</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Здобувач (ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, набору 50 і більше балів.
Підсумковий контроль	<p>Форма підсумкового контролю – залік.</p> <p>Допуск до підсумкового контролю, на основі якого ставиться залік, передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і семінарські заняття, виконання всіх видів робіт: семінарських, індивідуальної і лабораторної робіт, де в сумі становить як мінімум 50 балів, а максимум 100 балів. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер.</p> <p>Отриманий підсумковий семестровий бал з дисципліни складається з виставлених балів за семінарські заняття, індивідуальну і лабораторну роботи та контрольну підсумкову роботу.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим. Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії, прес-конференції, захист кейсів ін. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми. Важливим є використання студентами навчально-методичного матеріалу з методики викладання народознавства в школі для майбутньої професії «вчитель історії і суспільствознавчих предметів», вміння формувати навчально-методичний комплекс з тем для використання в школі.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умов відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної і лабораторної робіт визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних і лабораторних робіт – вівторок, 14.00 год. – 15.00 год.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і студент, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недобросовісності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Пропущене заняття студент може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило «відпрацювання» проходить в усній формі, вирішенні тестових завдань тощо. Студент, в якого наявний пропуск без поважних причин, відпрацьовує заняття і оцінюються на нижчу оцінку (- 50% від відповідної кількості балів), проте студент не обмежений у досягненні конкретного балу і завжди може його отримати за допомогою отримання додаткових завдань.

Обов'язковим для отримання позитивної оцінки є відвідування більш 50% занять та виконання самостійної роботи. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми, а також виконання завдання із теми.

Невідповідна поведінка студентом під час заняття розглядається і вважається підставою для зниження оцінки студента та направлення звернення до куратора академічної групи.

Студент може отримати додаткові бали згідно «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf».

Під час занять дозволяється користування мобільним телефоном виключно для навчальних цілей.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Артюх О.Ф. Українське народознавство в системі навчання і виховання // Вивчаємо українську мову та літературу. 2005. № 2 . С . 2-6.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. Харків, 2005.
3. Грушевський М. Береження і дослідження побутового і фольклорного матеріалу як відповідальне державне завдання // Народна творчість та етнографія. 1996. № 4. С.42-51.
4. Іванчук М. Навчання як фактор виховання особистості школяра II Рідна школа. 2005. № 1. С. 12-14.
5. Івашковський В. Виховні засади розвитку особистості патріота України // Рідна школа. 2005. № 4. С. 36-38.
6. Етнічна історія давньої України. Київ, 2000.
7. Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат: етнологія та мистецтвознавство. Львів, 2006.
8. Етнографія України / за ред. С. Макарчика. Львів, 1994.
9. Єлагіна Т. Форми та методи формування громадянських якостей особистості II Рідна школа. 2005. № 6. С. 34-36.
10. Король О.В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч.-метод.

пос. К: ІЗМН, 1998, С. 7-46.

11. Ковальчук О. В. Українське народознавство. К., 1994.
12. Мізюк І. Прилучення школярів до духовної народної скарбниці (Фольклорні експедиції) // Дивослово. 1997. №11. С. 52-53.
13. Мінченко Т. Українознавча робота з національно-культурного відродження // Шкільний світ. 2001. № 42. С . 2-3.
14. Моляко О. Функціональна модель формування полікультурної компетентності школярів // Рідна школа. 2005. № 6. С . 10-12.
15. Сивачук Н.П. Організація української світлиці // Педагогічний вісник. 1996. №1. С. 44-46.
16. Скиба О. Шкільний етнографічно-фольклорний гурток // Українська література в загальноосвітніх школах. 1999. № 1 . С . 51-53.
17. Скульський Р.П., Стельмахович М.Г. Методика викладання народознавства в школі: Пос. / За ред. проф. Сеульського Р.П. Івано- Франківськ: НМЦ "Укр. етнопед. і народозн." АПН Укр. і Прикарп. універс. ім. В.Стефаника, 1995. С. 20-42.
18. Струнка МЛ. Методичні рекомендації з питань організації шкільних етнографічних музеїв. К.: НДІ педагогіки, 1993.
19. Струнка М.Л. Організація пошукової роботи з етнографії у шкільних краєзнавчих музеях. К., 1989. 280 с.
20. Струнка М.Л. Народознавча робота учнів// Радянська школа. К. 1991. № 7.
21. Ступарик Б.М. Національна школа: витоки становлення. К.: ІЗМН, 1998.-336 с.
22. Українське народознавство: Програма для середньої загальноосвітньої школи / За заг. ред. С. П. Павлюка. К.: Перун, К. 1998. 30 с.
23. Українське народознавство: 1-8 класи. Програма для середньої загальноосвітньої школи/ За заг. ред. С.Павлюка. Львів, 2003, 32 с.
24. Українське народознавство / За заг. ред. С.Павлюка, Г.Горинь, Р.Кирчіва. Львів: Видавничий центр "Фенікс", 1994.
25. Штабова Л. Від ідеї індивідуалізації - до особистісної розвиваючої моделі навчання // Рідна школа. 2005. № 9-10. С. 17-19.

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України <https://history.org.ua/>
2. Наукова бібліотека ПНУ – <http://lib.pnu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

Викладач Боян-Гладка С.П., доцент кафедри етнології і археології